

A REPUBLIKÁNUSOK.

Amerika polgársága nagy események előtt áll: A nagy esemény, a republikánus párt konvenciója, ez pedig tudvalevőleg egyértelmű az elnökválasztással. A republikánusok konvenciója által megválasztott jelölt bizvást a fehér ház lakójának tekinthető. A személy, akire ez a választás esik, nem fontos, az sem lényeges, hogy az valami nagyon ragaszkodjék a republikánizmus elveire, vagy a párt konvenciója által elfogadott elvi alapoz. Csak egy dolog szükséges, hogy kedvében járjon azoknak, akiknek uralma alatt az elnök, a kongresszus, a polgári pártok és azok konvenciói állanak, a tőkésnek.

Még az sem kell, hogy ennek az engedelmességnek kifélé is látszata legyen, nem elkerülhetetlen követelmény az, hogy ország-világ lássa, hogy minden a nagytöke fűtülése táncol, sőt ellenkezőleg, még hasznos, ha a néppel azaz hiteték el, hogy az elnököt csak az alkotmány kötheti meg, nem pedig az urak akarata. Mintha az alkotmány és a tőkés akaratát két különböző dolog volna: mintha nem az diktálná az alkotmányt, akinek kezében a hatalom van. Nincs az az ékesszóló politikus, aki ezt a tényt meg tudná cáfolni, melynek egy brutális rendőlegény azzal a néhány szavával, melyekkel ütlegelt fűszerezte, pompásan adott kifejezést, azt mondva: "A rendőrből hatalmasabb az alkotmány".

Ezzel az elvitázzhatatlan tényre szemben, minden olyan mese, mely azt akarja elhitetni, hogy egyik-másik elnök szembehelyezkedik a hatalom birtokosaival, csak maszlag, melyet örömmel hirtetnek a nép közé, hogy azt ezzel azon írott alkotmány tiszteltetésre tartásra neveljék, melyet ők maguk lépten-nyomon megszegnek.

Roosevelt volt az, aki legsikeresebben játszotta eddig a trusztellenesség komédiáját. Ha ez egyéb lett volna, mint komédia, akkor a hatalmas trusztok politikai reflexe, a republikánus párt, most megragadná az alkalmat, hogy megszabaduljon ettől az "ellenzéki" elnöktől. Ehelyett mit látunk Chicagóban? Azt, hogy igen erős volt a "Roosevelt Third Term League" befolyása, mely Roosevelttel harmadzsi jelölése mellett kardoskodott.

De nemcsak ebben, hanem főleg a párt elvi nyilatkozatában, platformjában domborodik ki a "trusztverés" komédiája, mikor az "erkölcs-telen" töke által kontrollált párt platformja csak úgy akadozik Roosevelttel dícséretétől sőt Washingtonnal egy rangba helyezi.

Ami magát a platformot illeti, az semmi olyat nem mond, ami nekünk feltűnő lehetne. Semmitmondó frázisok, melyekkel a bornirt közepes osztály és öntudatlan munkások szemébe port lehet hinteni.

Megállapítja a platform, hogy az amerikai nép a világ leggazdagabb népe. "A mi gazdagságunk — úgy mond — meghaladja Angliának és összes gyarmatainak gazdagságát és nagyobb, mint Német- és Franciaországé együttvéve." Ezt pedig kizárólag a republikánusok elveinek köszönheti. Nyolcvan millió embernek kizsákmányolásáról, az igazi gazdagságtermőről nem esik szó. Nem Amerika munkásai teremtették meg ezt a gazdagságot — az amerikai tőkésnek számára, hanem a republikánusok elveit a nemzet számára — a platform szerint. "Az Egyesült Államok bírják a világ vagyonának negyedrészét és minden gyáripari termelés harmadát ezek végzik. Hogyan végzik, ki által és ki részesedik e munka eredményeiben, arról nem beszél a platform. Elhallgatja, hogy ezzel az óriási haladással szemben Amerika proletáriátusa, népességének óriási hányada jobban nyomorog, mint valaha és helyzete tarthatatlanabb, mint akármelyikében a "szegényebb" országoknak.

Ehelyett kijelenti, hogy mindenkiről nézve megvannak az országban a boldogulás feltételei. Így állítják ezt azok a kevesek, akiknek a boldogulás lehetséges volt — a sokak rovására.

A munkásvédelem törvényhozási intézkedéseire nagy suttert fektet a platform, nem azokra, amelyekről tett, mert azokkal nem igen lehet eldicskedni, hanem azokra, amelyek megtételét a jövőben szükségesnek tartja. Anyagi áldozatoktól nem retten vissza, csak hogy biztos tudomást nyerjen azokról az okokról, melyek oly sok balesetet, bányszerencsétlenséget stb. okoznak a munkások között.

Nincs semmi kétségünk aziránt, hogy ezt az anyagi áldozatot meg fogják hozni, de hogy nem a munkás lesz az, akinek ebből haszna lesz, az világos. A "kutató közegek" vagy nem fognak rájönni az igazi okra, vagy ha igen, el fogják azt hallgatni. Nem fogják hirdetni, hogy a kapitalista profitéhség, a mai rendszer legfőbb rugója okozza mindazt, ami előttük mint munkáskérdés jelentkezik.

S ezért nincs nekünk mit várni ettől a konvenciótól s az általa kivánt republikánus munkásvédelemtől. Még egy ennél sokkal őszintébb munkásvédelem sem igen sokat tud a mi bajaink segíteni. Még az a védelem is, amelyet maguk a munkások csikarhatnának ki a maguk számára csak ideig-óráig tartó s oly vívmány, mely az alapul fekvő, kapitalista viszonyok állandósításának hallgatag elfogadása.

Ez okból nem szabad nekünk pusztán avédekezésre szorolnunk, hanem támadnunk is kell. Az a harc, melyet mi folytatunk, nem mérhet ki abban, hogy védekezünk, nekünk támadnunk kell az ellenségét, legfőképp pontjára: a termelő eszközök tulajdonára körül, ezt kell tölle elvonnunk, a magunk számára megszerez-nünk, szóval győznünk.

Mint minden harc, úgy az osztályharc is védelem és támadás. Hagyjuk a védekezést a kapitalistákra, nekik több védeni valójuk van.

A "VILÁG IPARI MUNKÁSAI" SZERVEZETÉNEK ALAPELVEI. (The preamble of the Industr. Workers of the World")

Daniel De Leon előadása

a minneapolis-i, minnesota-i Union Temple-ben (Folytatás) (16)

A burzsoa-burok, melyben a társadalmi forradalom pályáját részben megfutni kénytelen, oly szervezet alapítását írja elő, mely a tőkés osztály számára a politikai rablólovagvár birtoklását kétségessé teszi. Ezen kezdeményező taktikát írja elő számára azon végső cél is, mely szerint a tőkés zsarnokság rablóvárá töröltessék el a föld színéről. A műhelyek, a gyárak, a malmok, szóval a termelés mechanikai intézményei, melyek ma a tőkés osztály kezében vannak, mint "megszerzendők", nem a végből, hogy elpusztítsák azokat, hanem hogy megtartsuk azon célra, hogy minden jót, ami bennük el van rejtve és amit a kapitalizmus növekedésében akadályoz, megjavítsunk és tágit-sunk, röviden "megszerezzük és megtartsuk" azokat, hogy a civilizáció számára megment-sük. Ez éppen ellenkező a "politikai hatalom-mal". Ennek célja a "megszerezés", a megszer-tetés szándékával. Ebből következik, hogy a munkásosztály meg kell támadnia politikai célja tisztára romboló, destruktív. Feltevé, hogy va-lamely választásnál a munkásosztály osztály-tudatos szárnya győzzen, feltevé, hogy ez a győzelem oly lavinaszerű volna, hogy maguk a kapitalista választási hivatalnokok is annyira meg volnának döbbenve, hogy meg csak nem is próbálnák meg, hogy a szavazatok számlálásá-nál csaljanak, még ha tudnának is és nem tud-nának, ha akarnának is, föltevé, hogy az elnök-től lefelé a kongresszusig és a kapitalista po-litikai rablóvárák többi részéig a mi jelöltjeink foglalják el a megfelelő állásokat; feltevé mindezt, mit érhetnének el vele? Mit tehetnének mást, mint hogy egyszerűen bizonyítalan időre elnapolják a törvényhozást. Mivűk a fel-osztalás által volna befejező. A munka azon politikai mozgalma, mely győzelem esetén e-diadal után még csak egy pillanatra is meg akarná életét hosszabbítani, bitorlás volna. Vagy bitorlás volna, vagy egy társadalmi össze-rokadás jelzése. Társadalmi katasztrófát je-lentene, ha a politikai győzelem az ország mun-kásosztályát nem találná iparilag szervezve, vagyis a termelés és szétosztás javainak teljes birtokában és ehhez képest oly helyzetben, hogy az ország termelő erejének teljes vezet-ését átvehesse. A szerencsétlenség azonnal be-következnék. Minthogy a termelés szétosztás javai tőkés kezében maradtak, ezek a ter-melést azonnal beszüntetnék. Másrészt, ha a politikai győzelem a proletáriátust iparilag szervezve találja, a politikai mozgalom, ha lé-tezését meg akarná hosszabbítani, oly kísérlet volna, mely azon hatalmak bitorlására szolgál, melyekről éppen az ő diadaluk hirdeti, hogy azok az ipari szervezet központi igazgatását il-letik. A politikai mozgalom rendeltetése ezt nyilvánvalólag alkalmatlanná teszi arra, hogy a termelés gépezetét "megszerezzék és meg-tartsák." Ahová a politikai mozgalom bevonul, azok nem a műhelyek és gyárak, hanem a ka-pitalizmus rablóvárá — azon célból, hogy az elhamvasztassák. (Tetszés.)

Ami pedig egy politikai párt "felépítését" illeti, vegyék csak alaposan szemügyre és nem fogja elkerülni figyelmüket azon tény, hogy ez a struktúra is képtelenné teszi a politikai mozgalmat arra, hogy a termelés gépezetét "megszerezzék és megtartsák." Ez a képtelenség elkerülhetetlenül következik a politika mellett

szóló okokból. A politikai párt célja, miképp láttuk az, hogy a kapitalizmussal a maga sa-ját harcterén küzdünk meg — azon a téren, mely a politikai hatalom sorsát eldönti. Az következik ebből, hogy egy politikai párt ösz-szealkotását a tőkés kormányforma határozza meg területi határvonalak szerint, oly ren-dszer ez, melyet a szocialista köztársaság el fog vetni, mint oly öltözetet, melyet a társadalom kinőtt. Vegyék pl. a kongresszust, aká a szenátust, akár a képviselőházat. A kongresszusi képviselőlet egysége tisztára politikai földrajzi, önkényes. A kongresszusi kerületek építménye a politikai állam célját tükrözteti vissza — po-litika pedig annyit jelent, mint az osztály zsar-noksága osztály fölött. A termelés gondolata, a kongresszusi kerületek elhatárolásánál tel-jesen feledve van. De ez nem is lehet máské-pen. Minthogy a kongresszus nem az ország termelő erőinek központi igazgatása, hanem a tőkés osztály szervezett hatalma az elnyomás céljára, ezért az ő választásainál nyoma sincs azon célnak, hogy a termelést vezesse. Cipé-szek, kőművesek, bányamunkások, vasuti mun-kások és az ipar minden képzelhető ágában al-kalmazott munkások tehát minden külön vá-lasztókerületben halomra vannak dobva.

Következésképpen a munka politikai szerve-zet, midőn arra törekszik, hogy valamely választókerületet meghódítson, teljesen képte-len arra, hogy az ipar eszközeit "megszerezzék és megtartsák." Az egyedüli szervezet, mely erre képes, maga a különböző iparok organi-zációja — és ezek semminemű politikai határ-vonalaknak nincsenek alávetve, tiltakoznak te-hát ily erőszakolt, önkényes elhatárolás ellen. A szocialista köztársaság központi igazgatási szerve — a kapitalizmus központi hatalmának merő ellentéte, miután nem egy uralkodó osz-tály szervezett hatalma az elnyomás céljaira, röviden, nem politikai, hanem kizárólag igaz-gatási hatalom az ország termelő erőinek cél-jára — az ő választásainak kizárólag ipari ter-mészetűeknek kell lenniük. A végső győzelem tényénél a tüzéség támogathatja a lovasságot, a lovasság pedig a tyalgóságot, de a ténynél magánál, mely által a nemzet termelési erői-nek "megszerezzék és megtartsák" végbeme-gy, a munkásosztály politikai szervezete kevés segítséget nyújthat. Ennek hivatása éppen a munkásfelzárkózás befejezése előtt ér véget. Azon központi tekintély formája, melyhez a politikai szervezetnek alkalmazkodnia kell, megszűnt létezni. Mint a kigyó, mely bőrt le-vet és azonnal ismét megjelenik új bőrében, úgy fog a politikai állam is megválni és a társadalom azonnal új adminisztratív köntö-sében fog megjelenni. A bányai, vasuti, textil-és építő-iparok és az iparágak egész sora az előbbi politika határvonalakra való tekintet nél-kül, amaz új központi tekintély választóközönsé-gé lesz, melynek nyers alapépítményét a mult héten Chicagóban felállították. (Tetszés.) Ahol a "Világ ipari munkásai"-nak egyetemes végre-hajtó tanácsa fog székelni, ott lesz a nemzet ál-városta. (Tetszés.) Miként a gyermekek által épített ingó kártyaházak, úgy fognak a kerüle-tek, államok, sőt még Potomac mellett fekvő város politikai kormányai is összerokadni és ezek helyét a nemzet ipari erőinek központi és adminisztratív szervei fogják elfoglalni. (Tetszés.) Nyilvánvaló tehát, hogy nem a po-litikai mozgalom, hanem a gazdasági szervezet struktúrája az, mely azon feladat megvalósi-tására képes, hogy az ország termelő tevékeny-ségének ipari igazgatását "megszerezzék és meg-tartsák", az egyedülit, amit érdemes "megsze-rezni és megtartani."

(Folytatjuk.)

MINDENT A KENYÉRÉRT

A New Yorkban megjelenő egyik legna-gyobb lapban egy Svédországból idekerült gé-pész hirdetést tett közzé, melyben ajánkozik arra, hogy ha tudományos kísérletezés szem-pontjából kívánatos, megmaratja magát veszett kutyával, vagy magába oltatja a tüdővész csí-ráit, hajlandó testét kísérleteknek kitenni a célból, hogy mekkora erjű villanyütést bír ki az ember, hajlandó levágni bármely testrészt, kezét, lábait, vagy megengedi, hogy bőré-ből darabokat vágjanak ki, esetleg koponyáját meglékeljék. Képes kiugrani ernyővel a lég-hajóból vagy a föld alatt a legveszélyesebb he-lyzen bármily munkát is teljesít, egyszerűen nem retten vissza semmiféle életveszélytől, kockázattól — csak hogy ne éheznek. Régen munka nélkül van és nem talál munkát.

Figyelem clevelandi munkástársak!

1908 június 24-én, este 8 óraker, a High és Abbi Avenue sarkán utcai NÉPGYŰLÉST tartunk. A gyűlés tárgya: A munkásság hely-zete és a szervezkedés.

ESEMÉNYEK.

AZ A. F. OF L. POLITIZÁL. — ALKOHOLKÉRDÉS ÉS MUNKÁSKÉRDÉS. — A M-GYAR VÉR. — SARAH KOTEN ESETE.

Az American Federation of Labor — te-kintve, hogy "nem politizál" — nekiront a pro-hibíciónak, a szesz italok kiültására irányuló mozgalomnak és kimutatta, micsoda veszthező volna az országra nézve.

Kisütik, hogy elkerülhetetlenül pánikot von-na maga után, több mint egy millió munkás volna munka nélkül és oly termelési ág volna megbénítva, mely 300 millió dollárnyi értéket fogyaszt.

Hát az A. F. of L.-nek igen rossz közgaz-dásai vannak és még rosszabb politikusai. Nem akarjuk a prohibicionisták politikáját vé-deni, mert tudjuk, hogy egyoldalú, és minden ízében polgári, oly tulajdonságok, melyeket az A. F. of L.-nek van legkevesebb joga kifogá-solni. De ugyanakkor meg kell állapítanunk, hogy ahol az alkoholizmus és annak társadalmi következményei ellen nem a polgárság folytát küzdelmet, úgy ez a munka is a munkás-osztályra hárul. Ha a prohibicionisták nem vol-nának, épp úgy a szocialistáknek kellene az al-kohol ellen hadjáratot folytatnia, mint ahogy ez Európában történt.

Az alkoholizmus oly társadalmi betegség, a mely alatt legnagyobb mértékben a munkás-osztály szenved, ez érzi a szesz italok követ-kezményeképpen fellépő egészségellenes és társadalmi hatásokat egyaránt. Az elmebetegsé-get és testi bajokat, valamint az általános el-koressosulást, melylyel az alkoholizmust jár, sokkal nagyobb mértékben találjuk meg a mun-kás osztálynál, ugyszintén a belőle eredő csalá-di perpatvarokat, büntényeket és ami a leg-fontosabb — az osztályharc számára való el-bonozást a proletáriátus összehasonlíthatatlanul nagyobb mértékben sínyli meg, mint a tőkés-ek, akiknek a kezében az alkoholizmus fegyver a munkásság ellen: az öntudatot megbénító mér-reg igen alkalmasnak bizonyult arra, hogy a munkással elhitesse, hogy ezek az állapotok nem is olyan nagyon rosszok s ami hiba van, az lesz majd jobban is — szocializmus nélkül is.

Ez az a társadalmi ok, amiért a tőkésnek szükségük van a munkások alkoholizmusára és amiért fájdalmas neki a prohibíció. Persze, ami a tőkének fáj, az az A. F. of L.-nek is fáj, tehát nekiront a prohibicionistáknak, mivel-hogy "ő nem politizál".

Epp oly kevésbé szerencsések azok az érvek, melyek a prohibíció gazdasági következmé-nyeiére vonatkoznak.

Első sorban sehol sem áll az, hogy az al-koholított való mentesítésnek az egész ország-ban egyszerre kell történnie. Egy csomó állam-ban már megtörtént és ezen körülmény által nem növekedett meg oly remületesen a munka-nélküliség száma, mint az A. F. of L. tartja. Ha fokozatosan, államról-államra történik a pro-hibíció, úgy teljesen fájdalomlanul lehet ez a mitétét véghezvinni, melylyel egy mélytlyt operálnak le a társadalom testéről: az alko-holizmus mélytlyt.

A mai társadalmi viszonyok mellett minden, meg a legüdvösebb intézkedés is, bizonyos mér-tékben káros a munkásság egy csoportjára nézve: Minden új gép feltalálása egy csoportot munkanélkülivé tesz, de ezért csak nem fogunk gépeket rombolni, hanem ellenkezőleg úgy pró-báljuk a viszonyokat átalakítani, hogy ezek a találmányok a munkásosztály javára váljanak.

Igy vagyunk a prohibícióval is. Bizonyára munkanélkülivé tesz egynéhány embert, de mil-liók számára hasznos, mert kivési kezűkből a mérgeppoharat, lehetővé téve, hogy elaltatott osztálytudatuk fölébredjen és részt vegyenek abban a küzdelemben, mely a viszonyok meg-felelő átalakítására irányul.

Az ellen nem volt szava az A. F. of L.-nek, hogy a legutolsó krízis, mely még nem szűnt meg, több mint 2 millió embert tett munka-nélkülivé és jobban megbénította a termelést, mint a legradikálisabb prohibíció tenné. Itt nem gondolt arra, hogy a mind gyakrabban je-lentkező válságok ellen tenni kell valamit.

Persze, mert ez alatt a tőkés osztály nem szenvedett annyit, mint a prohibíció alatt szen-vedne, miután ez egy káros iparágat teljesen megszüntetne. A tőkés testvér válsága fáj hát az A. F. of L.-nek, ennek a 300 millió dollárnyi profitja. És ezt a profitot anyyi logikával vé-delmezi, mint ahogy védelmezné egy halálra-ítélt a halálbüntetés szükségességét azzal az indoklással, hogy a hóhérnak is élni kell.

A nemzeti védelem maga nem csökken a prohibícióval, mert a megszűnő iparágak más és más hasznosabb tereken újra feltámadnak. A szesz italok megszűnésével arányosan fog kifejlődni az ásványvíz- és alkoholmentes italok

ipara, amint az Európában történt., ahol a pro-hibíció által állásukat veszített munkát fog-nak nyerni. S ha hozzávesszük, hogy az alko-holból eredő bűnesetek és betegségek által követelt börtönök és kórházak fenntartására mind kevesebb szükség lesz, nagyban egészben nyereségnek mondható a prohibíció a népre, melynek pénzén ezen intézményeket fenntart-ják.

Hogy pedig az állásukat veszített tőkés-ek mit fognak csinálni, azért az A. F. of L.-nek ne fájjon a feje.

A republikánusok chicagói konvencióján a magyar dicsőség is megfelelőképpen képviselve volt. Gondoskodott erről Braun Márkus kitűnő hazánkfia, aki a "Hungarian Republican Club" egy küldöttsége élén utazott el a kongresszusra, utközben még más magyar republikánus kül-döttségek is csatlakoztak hozzá.

Az egyik polgári lap, mely erről a tényről megemlékezik, hozzátézi, hogy a magyar köz-társaságiak chicagói főhadiszállásán huszon-nyolc láda kiváló magyar bor várja a lekes fér-fiakat.

Csak nem fáj el a magyar vér!

Ugyanaz a magyar vér, amely néhány nappal ezelőtt kevésbé humoros és kevésbé dicső körülmények között hallott magáról az Auspitz-Koten esetében.

Auspitz orvos volt, egy szanatorium tulaj-donos, Koten Sára pedig ápolónő volt a szan-atoriumban, alkalmazottja Auspitznak, aki budapesti ember. A főnök és a nőalkalmazott közötti rendszerinti helyzet ismétlődött. Vi-szonyos szövődött a kettő között és mikor a szo-kásos következmények beállottak, a bős szok-szor követett szokásához híven a lányról mit sem akart tudni. Elkergette.

A lebetegedéshez közel álló leány aztán két-ségeésében lelőtte a doktort.

Az eset óriási feltűnést keltett, főleg mikor a leány a bírói vallatás alkalmával azt a kijel-entést tette, hogy dr. Auspitz "maga ölte meg önmagát", amivel nyilván azt akarta mon-dani, hogy üzemével, lelkiismeretlenségével önmaga azzantá magát halálra.

Az esetből kifolyólag azután az amerikai la-pok neki támadtak a "magyar vér"-nek, a ma-gyar erkölcsöknek.

Ha valaki úgy mi vagyunk azok, akik nem hunyunk szemet azon viszonyokkal szemben, melyet általában "magyar barbárság"-nak ne-veznek mindenütt, ahol csak magyarok megfor-dulnak. De az Auspitz üzeméért nem lehet a magyarokat felelőssé tenni. Itt nem a magyar erkölcselenség volt az, ami kitört, hanem a kapitalista erkölcselenség. Az, amely nem hagy kihasználhatatlanul semmiféle kizsákmányo-lási lehetőséget, mely egy perc szórakozásért emberéletet képes áldozatul odavetni. Könyű a kapitalista erkölcselenséget azzal elintézni, hogy egy faj erkölcselenségének állítjuk oda, de az ily megtevészetek nem változtatnak a tényeken. Ez a fajtája az erkölcselenségnek annyira nem magyar, hogy nap-nap után elő-fordul mindenütt, ahol csak férfi munkaadók és nőmunkások állnak egymással szemben. Egy erkölcselenséget, nem egy erkölcselenséget fáj büne.

Figyelem! Chicago-i Magyarok!
1908 június 28-án, a
TEUTONIAN TURNER PARK-
ban Ashland Ave. és 53. utca sarkán
NAGY
KIRÁNDULÁST
rendez a Szocialista Munkásszervezet.

NÉPAKARAT

szocialista munkáslap.

A Szocialista Munkáspárt hivatalos közlönye.

Kiadja

Amerikai Magyar Szocialista Munkás Szövetség
516 East 6th Street, New York, N. Y.

Megjelen minden kedden és pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	\$3 00
Fél évre	1 00
Negyed évre	0 50
Európába	12 korona.

Egyes szám ára 2 cent.

A Munk. Bet. Szöv. hivatalos közlönye.

Szerkesztővel értekezni lehet hétfőn és szerdán 6-tól 8-ig.

NÉPAKARAT

Publ. by the Hungarian Socialist Labor Federation of America

516 East 6th Street, New York, N. Y.

CH. ROTHFISHER, National Secretary.

M. ELLER, National Treasurer.

ISSUED EVERY TUESDAY AND FRIDAY.

SUBSCRIPTION YEARLY \$2.00
SINGLE COPIES . . . . . 2cEntered as Second-Class Matter August 28, 1907,
at the Post Office at New York, N. Y.

New York, Tuesday, June 23, 1908

TARLÓZÁS.

Két magyar bankár tűnt el a múlt héten. Az egyik Rutsek Péter, akinek három bankja is volt, nevezetesen Connelville, Uniontown és Bronsville, Pennsylvania államban levő városokban.

Magyarok, tótok 100,000 dolláron felül helyezték el csak betéteket bankjaiban. Rutsek a betevők pénzét vállalatokba fektette és midőn a betevők pénzeiket követelték — jobbnak látta elpárologni.

A másik eltűnt magyar bankár Feeskanics Ferenc so. bendi pénzküldő.

Ó arról nevezetes, hogy újságyszerkesztő is. Szerkesztője volt az "Igazság" című magyar hírlapnak. A lapot természetesen — éppen úgy, mint a többiek — csak azért tartotta fenn, hogy takarója legyen egyéb üzelmének. Magától értetődik, hogy "Amerikai Magyar Sajtó-Egyesületi tag" is volt.

Csak alig pár hete, hogy együtt ülésezett a még eddig el nem tűnt tagtársaival és tanácskoztak a magyarság boldogításán. Ó kisbbszerü gazember, kevéssel is megelégedett; mintegy 3000 dollárt lopott el, pedig nem volt illő tőle csak ennyiért kompromittálni azt az előkelő társaságot, melynek kedvelt tagja volt. De hiába, nehezék a viszonyok. Neki nem volt arra tehetsége, hogy gyűjtés, telepítés, löhere, hazamentés — vagy ehhez hasonló cifra dolgok hirdetésével magát fenntarthassa. Egyszerűen lopott tehát és tovább állt. Mindenki el lehet készülve arra, hogy föltűn is követni fogják.

Cleveland városában elvtársaink a templom előtt gyűlést tartottak, melyet Soltész István nevű csuhás igazgatója következtében a még tudatlanságban élő munkások, papi maszlagtól elbutított nők megzavartak. Ezt a tényállást elterítve, pszichológus, tehetetlen dühében tombolva írja le egy másik csuha, aki Passaic városában, "Hajnal" címen valami időszerű zuglaponckát szerkeszt. A silány nyelvezettel megírt cikkekre a templomot "kedves kis istenházának" nevezi, a szocialistákat pedig mérgező tájékoztató szájjal, palástolhatlan dühvel szidja és átkozza.

Ezen mi nem esodálkozunk. Egyik csuhás iparkodik védeni a másikat. Ezt megköveteli az érdeklődőség. Tudják, hogy ha a szocialisták felvilágosítják a népet, az ő jó dolguknak vége szakad. Nem kívánhatjuk tehát a passaicai csuhástól — hogy a clevelandi csuhásról megírja azt, mikor követett el erkölcsstelen merényletet egy kis leány ellen. Csuhasnak védeni kell a csuhást. Hogy amikor védi, egyuttal az emberi butaság leirhatatlan kifakadásával ront a szocialistáknak — az is természetes.

A szocializmus mint társadalomtudomány, emberszeretetet, igazságot hirdet, nemes eszmék és gondolatok befogadására készíti elő az embereket.

A szocialista tényekkel bizonyítja elve helyes voltát, melyeket a csuhás megcáfolni nem léven képes, fékvezetett gyűlölettel ront a munkássztály felszabadításáért vívott küzdelem ön-ellen harcosainak.

Hogy Messerschmieth erkölcsstelen gyermekrontóról dicsérretet zeng s a szocialistákra nyelvéti öltögeti — nagyon természetesnek találjuk. Mi pirulánk, ha bennünket dicsérne

PÁRBESZÉD.

Folytatja János és Samu bácsi.

János. Elöttem egészen világos, hogy a teljes szocialista program hajtórést fog szenvedni az amerikai nép erkölcsösségén, vallásosságán és törvénytisztletén.

Samu. Mennyiben?

J. Amennyiben az amerikai nép erkölcsössége, vallásossága és törvénytisztlete fellázad majd a konfiskálás eszméje ellen.

S. Konfiskálás? Például?

J. A szocialisták például egész nyíltan ki mondják, hogy birtokukba akarják szerezni a vasutat, anélkül, hogy kártalanítanak ezek birtokosait.

S. Föltéve, hogy ezt megtennék?

J. Az konfiskálás és konfiskáció erkölcsstelen, vallásellenes és törvénytelen dolog; és semmiféle vallásos és törvénytisztelő nép, mint az amerikai, nem támogatna ilyen cselekedetet.

S. (Kis szünet után) Mi a neve annak az ausztriai falunak, melyben te születél?

J. (Igen hevesen) Vedd tudomásul, hogy én ebben az országban születtem, sőt a szülem is itt született, sőt még a szülem szüleinek a szülei is! Mi törvénytisztelő, vallásos, New England-i családból származunk.

S. Akkor ti valamennyien abból a körnévből származtok, hol a Bunker Hill-i emlék áll?

J. Határozottan.

S. Milyen kártalanítást adtak a mi elődeink György angol királynak az elvett kolóniáért?

J. Kártalanítást?

S. Igenis, kedves prédikálója az "erkölcsösségnek", "vallásosságának" és "törvénytiszteltetnek" — "kártalanítást".

J. Te bolond vagy!

S. Nem voltak a mi őseink vallásosak és törvénytisztelők?

J. Dehogyan is nem.

S. Nem voltak ezen kolóniák György angol király birtokában?

J. De igen.

S. És nem vették el ezeket tőle?

J. Igen s nem volt ez helyes?

S. Lásd, én szocialista vagyok, te meg egy darab mozgó anti-szocializmus. Mondd nekem, mennyi kártalanítást adtak az elődeink György királynak az elvett kolóniáért?

Te szerinted, ha a nép valamit elvesz, anélkül, hogy a tulajdonosokat ezért kártalanítaná, vallástalan és "törvénytelen" cselekedet. Ezen kolóniák György király tulajdonát képezték; ezeket elvették tőle; az elődeink, kik ezt elvették tőle, a te kijelentésed szerint "vallásos és törvénytisztelő" emberek voltak. Ebből azt lehet következtetni, hogy kártalanították őket.

J. (Néma marad.)

S. Ugy látszik, te süket vagy. (Fülébe kiabálva.) A kártalanítás! A kártalanítás! Milyen kártalanítást kapott György király?

J. (Magánkiívül) Semmifélt! A pokolban is, Semmifélt!

S. S ennek dacára a mi elődeink vallásosak és törvénytisztelők voltak!

J. Ne zaklass engem! Mondd meg hogyan történt, én nem értem teljesen. Vallásellenes és törvénytelen volt-e az elődeink részéről, hogy nem kártalanították György királyt?

S. Nem, ez helyes volt. Ha ezt megtették volna, ugy ez ostoba és büntös cselekedet lett volna. Te nem kártalanítsz egy tolvajt, ha elveszed tőle a tőled elrabolt áruidat?

J. Még csak az kellene?

S. Épp oly kevéssé teszi ezt egy nemzet. A kérdésre egyszerűen ez: szükséges-e az amerikai népek a megélhetéséhez a vasut? Ha igen, akkor a vasutakat épp úgy ki kell sajátítani, mint a kolóniákat, kártalanítás nélkül. Sőt az ilyen kisajátítás jogos. A jelenlegi birtokosai a vasutaknak, termelési eszközöknek és földnek, sohasem termeltek s ezeket nem állították elő. Ezekből elvenni a birtokot nem egyéb, mint visszaszolgáltatni az igazi birtokosoknak. A sokat hangoztatott vallástalanság és törvénytisztaság azok részén van, kik ellopják a nép örökségét és most igyekeznek minden áron ezt megtartani és azok részén, kik igyekeznek fenntartani a kizsákmányolókat uralmát.

A KORMÁNYZÓ LEÁNYA.

Lemmel J. Tweedie, New Brunswick kormányzója, Barkernek, a felsőbíróság elnöke leányának lakodalmára ment St. John-ba. Alig, hogy véget ért a szokásos szertartás, telefonon jelentették neki, hogy leánya David McKeon nevű kocsisával megszökött.

Miss Tweedie 19 éves és Chatamban, a kormányzó otthonában az "előkelő társaság"-nak kiváló és kedvelt alakja volt.

A SZENT HÁZASSÁG.

Péntek virradóra Finn Mártont, amint Salisbury-i otthonában aludt, meggyilkolta a felesége. Az asszony a gyilkosság után anyjának az ő lakásától egy mérföldnyire eső házába ment s ott mérget ivott s néhány óra mulva ő is meghalt.

Finné fejével vágta agyon férjét. Midőn anyjának házába ért, elmondta mit tett és elmondta azt is, hogy öngyilkosságot követ el. A gyilkosság s öngyilkosságok oka az volt, hogy a férj válópórt indított a felesége ellen.

EUROPÁI SZEMLE.

Borzalmas tüzvész Bécsben. Bécsből rémes tüzkatasztrófa híret kaptuk. Kigyulladt egy celluloid-gyár és bennégett egy csomó ártatlan munkásember. A megindított vizsgálat már is kiderítette, hogy a katasztrófának a gyárosok lelketlensége, kapzsisága volt az okozója, mert a gyárnak nem volt megfelelő vészkijárata, ahol veszedelem esetén a munkások kimenekülhettek volna. A munkáselet olesó, így gondolkodik a nyomorult tőkés, ha elpusztul néhány munkás, jön helyettük száz más. A hatóságok pedig a kapitalisták szolgálatában állva, szemet hunynak az ilyen vérlázító gaszág előtt. A profit-éhség minden hitványságra képes, ha kell, attól sem riad vissza, hogy embert öljön.

A bécsi Otakringen, a Rosegger-utcában a Sailer Testvérek cég celluloid-gyára szombaton d. e. 11 órakor kigyulladt. A tűz robbanásnak a következménye. A robbanás a gyár főépületének a pincéjében történt. Innen hatalmas lángnyelvek csaptak föl, amelyek csakhamar szétterjedtek az egész épületen. A robbanásnak 17 emberélet esett áldozatul; leg-
többje gyenge, fejletlen gyerek. A 17 halotton kívül mintegy 10 munkás életveszélyesen, 5 könnyebben sebesült meg. A gyár porig leégett; a tulajdonos egyik nővére, a gyár főügyelője is a halottak között van. A gyárnak nem volt vészkijárata s nyilvánvaló volt, hogy tűz esetén ember alig menekülhet belőle.

A gyáros a leggyalázatosabb kizsákmányoló fajtájából való. Szerevezett munkást meg nem tűrt gyárában. A szervezeten munkásokat is csak pár hónapig alkalmazta, mert fél attól, hogy azok a környék lakosaival megismerkednek. A lakosság több ízben követelte, hogy a veszedelmes tanyát a hatóság fölülvizsgálja és a szükséges rendszabályok alkalmazására kényszerítse. A böles magisztrátus azonban figyelembe sem vette a lakosok kívánását.

Amikor a kormány a celluloid-gyárakra vonatkozó rendeletében hasonló rendszabályokat kívánt, a gyárosok ellentálltak s megvalósíthatatlannak mondták a miniszter kívánását. Erre a munkások is követelni kezdték a rendszabályokat. Egy anketén az összes kihallgatott szakértők a munkásoknak adtak igazat. Néhány becsületes celluloid-gyáros egyesületet alakított, melybe a teendők megbeszélése céljából néhány munkást is meghívtak. Sailer kijelentette, hogy szociáldemokratával nem ül egy asztalhoz. Ere a munkások kiléptek az egyesületből s a dolog annyiban maradt.

Egy pap dolgai. Jean Xhaard abbé újságában hozta nyilvánosságra a saját bűnait.

Jean Xhaard a szociálisták rendjébe tartozott s a légei egyetemen a dogmatika tanára volt E minőségben egyik bűnbánójával, egy férjes asszonnyal, ki nála szokott gyönni, bűnös viszonyt kezdett. Az abbé szeretője között Brüsszelbe ment férjével s Xhaard ide is követte őt s az asszony egyik unokanővérénél bérelt lakást, hogy annál könnyebben összejöhessen vele. Az unokanővértől ellopott 6500 frankot s Rómába szökött mulatni. Róma egyik kolostorában megismerkedett Costamagna amerikai püspökkel, kitől szinte 800 frankot lopott s visszacsúszott Brüsszelbe, innen ment Genfbe, ahol egyik bűnbánóján szintén könnyített 2000 frankkal. Rövid lourdesi tartózkodása után, hol szintén szerelmi kalandokkal foglalkozott, ismét visszatért Brüsszelbe s egy csapszékben a püspöktől ellopta összes megtakarított pénzét, 700 frankot. Párisba szökött, a papi öltönyt levette s talán senki sem akadt volna rá, ha lelkiismerete meg nem szólt. Nyilvánosan akar "veszelelni", abból a pénzből, mit a "Matin" fizet neki, vissza akarja téríteni mindenkinek kárát, azután Brüsszelbe meg jelentkezni a hatóságnál s ha büntetését leülte, reméli, hogy az egyház visszafogadja kebelébe.

Persze, hogy visszafogadja, hiszen nem rosszabb pap ez a többinél.

A montenegrói bombamerénylők póre. A tárgyalás folyamán föltűnő fordulat állt be. Nastic György, boszniai hírlapíró elmondta, hogy a merénylők mögött György, szerb trónörökös áll és a bombákat a kragujeváci szerb katonai tüzérségi arzenálban készítették aktiv szerb tiszték a trónörökös tudtával, sőt támogatásával. Nastics György 1906 végével Boszniából Szerbiába vándorolt ki és Belgrádban telepedett le. Bejutott a délszláv klubba s nemsokára ennek a pártnak lapjánál kapott alkalmazást, mert sikerült megnyernie a vezetőket bizalmát. Megismerkedett Nenadovics Jása kapitánnyal, Péter király meghitt emberével és Zrb főhadnaggyal, az öszeesküvő királygyilkosok egyikével, aki György trónörökösnek bizalmas embere. Február végével Nenadovics kapitány elmondta a tanúnak, hogy György trónörökös megbízásából a kragujeváci tüzérségi arzenálban Vasics ezredesnél, az arzenál igazgatójánál bombákat rendelt meg, melyekre nemzeti céllókból van szükség. Nastics Kragujevácból látta a bombák készítését és határozottan fölismerete azokat a törvényszék asztalán levő bombákban. Az arzenál igazgatója beavatta őt a bombakészítés titkába, megtanult maga is bombákat tölteni s vallomása közben a saját igazolására kérte a törvényszék elnökét, vizsgáltsa meg a corpus delictiként a törvényszék asztalán levő bombákat s a szakértők meg-

fogják állapítani, hogy azok a szerb hadseregben használt robbantó anyaggal, Schneiderrel vannak megtöltve.

Nastics most felolvasta azt a levelet, amelyet a kragujeváci tüzérségi arzenál igazgatója, Vasics ezredes neki írt. Vallomását azzal végezte, hogy visszarettent a készülő merénylettől, s meg akarta akadályozni a belgrádi véres júniusi éjszaka megismétlődését Cettinijében. Vannak egyéb bizonyítékai is — mondotta Nastics — de azokat hazafias okokból kénytelen elhallgatni.

MAGYARORSZÁGI HIREK.

JULIANNÁT MÁR NEM DOBJAK KI.

Keszi Juliannának egyedüli vagyona a szépsége volt. Megszerette egy legény, akinek a szülei módosok voltak és nem akartak beleegyezni a szegény leánnyal való házasságába. A szerelm erősebb minden parancsnál, a baj megtörtént, Julianna elbukott. Mikor a "bűnös" szerelem gyümölcse megszületett, az apa a szerető már nem volt a faluban. Otthagytta a szegény leányt és azt mondják, Amerikába vitorlázott.

Folytatódik a szerencsétlen leány kálváriája. Szerelme, akiben bízott, aki a szülői parancs-al való dacolást emlegette, aki azzal hittegette, hogy feleségül veszi, a nyakán hagyta "bűn"-ének élő emléket, a "törvénytelen" poronytot. Mottó következik a közvélemény, az "emberek", a "falu", a "világ", az "asztmondják" szerepe. A társadalom kizsákmányolóját, Juliannának éreznie kellett, hogy kerülök, megvetik, újjal mutatnak rá az emberek, a bűnről beszélnek, céllának mondják, mert szeretni tudott egyházi és polgári segédlet nélkül is és mert bízott a nélkül, hogy reverzális lett volna kezei között. Két hónapig szoptatta, tisztába rakta, csicsitgatta a gyereket, de aztán a falu szája lassanlassan megörjítette. Már nem érezte az emberke boycottját, elvonult az újjal mutogatók elől. Egyenlőhánnyal nappal elzött aztán kitört rajta a féltel. A farizeus társadalomból kiböbött szerencsétlen anya önkívületi állapotában asztalra fektette gyermekét és egy baltával szinte föl-
aprította. Azután egyedülvén, nyugodtan, mint a legnagyobb böles, talán mert rájött arra, hogy másként nem cselekedhetett, elment a község-házára, ahol elmondta kálváriája történetét a községi jegyzőnek és mellé szépen megkérte, hogy zárassa le.

Zárasson le, csukasson le, ne is bocssássanak ki többé soha, mert nagy az én bűnöm. Megöltem a gyermekemet.

Julianna nem vádolt senkit, csak önmagát. Nem mondta, hogy a gyermek másik nemzője is részese a gyilkosságban, hogy a völgeny módos szüleinek is van közük az esethez. Arról se beszélt, hogy a szomszéd, a falu, az emberek is sietteték a megörülését, a gyilkosságot.

Juliannát szépen, óvatosan ártalmatlanná tették, markos apólok elmeigógyintözethe vitték és a társadalom kirendeltjei most ott vigyáznak rá. Most már talán ki sem rugják többet.

Kik rombolják szét a családót? A kassai Domonkos rend évekkel ezelőtt "Aquinói szent Tamás" nevére keresztelt egyesületet alakított, mely a tagok szigorú vallási esküje alapján nagy-nagy titkokban működött. Célja az volt ennek a "testvérületnek", hogy a tagok "szent Tamás példájára" szüzségi övet hordjanak, hogy — mint az egyleti könyvecské mondja — állapotbeli tisztaságukat megőrizzék. Az övet alapszabály szerint a Domonkos-rend főnöke, vagy egy, a főnökötől meghatalmazott egyén kötheti csak föl és ugyancsak ennek vagy helyettesének van joga azt le is kapcsolni. Mivel pedig a kassai klerikalizmus jármába fogott tag köteles az övet éjjel-nappal hordani, a családokban nagyon sok pórtaparnak vált okozójává. A családrombolásnak ez a munkája azonban szigorú eskü miatt hosszú ideig nem szívárgott ki. Mult év őszén egy munkás neje is helyépett az egyesülethez s ennél az alkalomnál már a körülmények kényszerítőbb hatása kipattanította a titkot és — a "Kassai Munkás" szerkesztőséghez juttatta a bizonyítékokat.

Ezeknek alapján Surányi Lajos elvtársunk két hosszabb cikkben megírta az esetet és kritizálta a csuhások családromboló működését.

A kassai ügyészség szolgálatot akart tenni a domonkosoknak és vallás elleni kihágás miatt vádat emelt a cikk szerzője ellen.

F. hó 3-án volt ez ügyben az esküdtszéki tárgyalás, amelyen, bár a bizonyítást nem engedték meg, Surányi elvtársat az esküdtszéki bíróság nem találta bűnösnek és ennek alapján a bíróság a zárd és következményei alól fölmentette.

Surányi elvtárs fölmentése az egész városban szenzációit keltett: ami érthető is, mert az esküdtszéki ítéletével és fölmentéssel beigazolódott szóról-szóra a "Kassai Munkás" közleményének igazsága. Beigazolódott az is tehát, hogy a domonkosoknak az a híres pápi erkölcs nem a család védelmére, hanem durva szétrombolására szolgál.

ELVTARSAK!

Terjesszék a „Népakarat”-ot.

TÁRCA.

AZ ALKALMATLAN LÁTOGATÓ.

— Irta: Farkas Antal. —

A nővér izgatottan ugrott fel a beteg ágya mellől, mikor Mácsi a szobába lépett. Ajkára emelt ujjakkal parancsolt hallgatást a váratlan látogatónak. Mácsi kisasszony fehér szalmakalapján reszkettek a két buzavirágok és a piros pipacsok. Az áttört csipke-bluz erősen hullámozott a keblén. Zsebkendőjét a szájára nyomta. A szemei kitágultak, hogy a beteget meglátta. Egész teste reszkett, de azért nem szólt volna egy árva kukkot. A nővér arca szigorú volt és intett a látogatónak, hogy kerüljön az ágy végéhez. A beteg nem veszi észre, alszik. Üljön le, ne szóljon, mert a beteget nem szabad izgatni. Tegye le a kalapját, mert a beteg észreveheti, ha fölébred, hogy az ágya vége fölött hajlong a pipacs, reszket a buzavirág. Ez az utálatos kalap nem is illik ehhez a környezethez. Minek ide a rikitó tavaszt behozni?

De egyáltalában minek jött ide a kisasszony? Az ilyen népség megjelenése csak zavarja a nővér szent elmékedését és a beteg csöndös haldoklását. Itt már ugyse segíthet. A jégzacsokból lassan esőpög a hideg víz a beteg mellére. A szíve tájékan tenyérnyi nagyságú véraláfutások vannak. Belső elvérzés. A golyó csak azért talált rosszul, mert nem ölte meg mindjárt.

Aztán az egész históriának a kisasszony az oka. Ez a szöke, pirosító képi kassziros kisasszony. Tudja a nővér a históriát. A boldogtalan embernek itt járt a néjje. Magasrangú uriaszony. A Mártha-egylet választmányi tagja. Elővette a selyem zsebkendőjét és úgy tett, mintha sírna. Eközben elmondta, hogy Sándor hasontalan ember lett, de hát nem ő az oka, hanem valami kassziros, aki elbolodította. (Bizonyos, hogy valamit kevert a kávéjába, ami megbabonázta, megbolondította Sándort.) Nem elég, hogy pénzelt, hanem erőnek erejével el akarta venni. Ugyan miől tartaná? Abból a sógora segített be? Az kevés szószómlára, korcsmakontóra. Aztán hova vezetné ezt az asszonyt? Bemutatná a családnak? Köszönjük szépen, nem kérünk belőle. Mi tartuk a szeretőjét, amiért feleségül vette? Mi hálálkodjunk neki, mert meggyalázta a családot?

Olyan szépen a lelkire beszéltek Sándornak, hogy szíven durrantotta magát. Igazán nem tehetett másként. Jó fiu volt, szerette a családját, nem akarta gyafatáza keverni. Kár érte, de hát inkább haljon becsülettel, mint becsületlenül éljen. Így a családi sírboltba kerül, míg amugy nem lehet tudni, hol kaparták volna rá a földet.

A nővér — habár bűn legyen is az öngyilkosság — helyeselte a nagyságos asszony panaszképpen elzokogott mondókáját. Mikor magára maradt a beteggel, mikor a beteg elszenderült jól szemügyre vette. Kár érte, olyan fiatal, olyan erős, megségys fia. A doktor azt mondta, hogy a még olyan erős, akkor is belepusztul.

— Csak imádkozzék mellette, kedves nővér. Ebben már csak az imádság tartja a lelket, de az se sokáig — mondta a doktor.

— Az Ur kegyelme csodákat tehet — jegyezte meg a nővér.

— Az Ur kegyelme még sohasem csinált másik szívet, másik tüdőt. Ide pedig mind a kettő kellene, kedves nővér.

A doktor zsidó volt bizonyosan, azért beszélt ilyen pogánymódra. A nővér ült és imádkozott. A jégzacsok esőpögött A beteg csak az imént szenderült el. Tán föl se nyitja többé a szemét. A nagyságos asszonyt már elvitte a Lintó. A kórház kapujából vissza akart jönni, hogy megparancsolja, hogy a család tagjain kívül senkit se bocssássanak a beteghez. Még kitelik attól a szépségese kisasszonytól, hogy idetolalkodik. De nem szerette a lépcsőket járni és ugy gondolta, hogy a kisasszonynak nem lesz annyi bátorsága, hogy áldozata halálos ágynál alkalmatlankodjék.

A doktor csak annyit mondott a nővérnek, hogy ne hagyja a beteget fölizgatni még az édes mamájának sem. Majd elalszik az magától.

A nővér ösztönszerűen megérezte, hogy ez a rikitós kalapu, pirosító képi kisasszony az urfi szeretője. Nem merté kiharancsolni a szobából. A beteg az előbb ébren volt és olyan sóvárgva nézett az ajtóra, hogy még a nővér szeme is könybe lábbadt, mikor susogta:

— Mácsi, hát még csak meg se nézel utoljára? Mácsi, siess, mert elkéssel...

Nem értette, hogy miért kékik Mácsi. Világosan emlékezett rá, hogy levelet írt neki abból a szállodából, ahol öngyilkos lett. A levelet a hordár vitte el a kisasszonynak a kávéházba. Az a hordár, akivel minden nap virágot küldött a Mácsi kisasszony szürke márvány kasszájára. Maga adta a kezébe, hogy siessen vele. Azután fölített a szállodába és puff!

Mikor magához tért, fehér fejkötős nővér ásitott az ágya mellett. Nem halt meg, de szörnyen fájt a szíve tájéka. Nem törődött vele. Az első gondolata Mácsi volt. Miért nem jön? Talán csak nem csinált valami bolondot? Az volna még a zétép, ha ő életben maradna, Mácsi meg elpusztítaná magát maróllag vagy leugrana

a negyedik emeletről. Hány óra? Mennyi idő telt el a durranás óta. Beszélni akart a nővérhez.

— Hallgasson! Meg ne mozduljon! Minden szó, minden mozzanat egy-egy hetet jelent, a mivel később hagyhatja el a kórházat.

Sándor suttogóra fogta:
— De kedves nővér, én várok valakit. Okvetlen eljön. Még nem volt itt?

— A nagyságos asszony már volt.
A beteg izgatott lett.
— Minek eresztették ide? Ő az —
A nővér a beteg ajkára tette a kezét.

— Halgasson! Akit vár, az eljön.
Sándor megnyugodott. Nézte, sokáig nézte az ajtót. Minden kopogásra, neszre figyelt. Egészen kimerült és elszenderült.

Ekkor jött Mácsi. Előbb nem jöhetett, mert a kávé ur nem eresztette. Mikor mindent elcsinált, fölborított, mikor csukló kockáját nem bírta visszafogtatni, ráripakodtak.

— No szaladjon és nézze meg. Ott várja már a jégen.

Tudták már, hogy mi történt. Vagy két-három percig a kávéház is tárgyalta az esetet, aztán tovább kávéztak, olvastak, kártyáztak.

A portás vizsgálatával fogadta Mácsi kisasszonyt.

— Kiheverli. A multkor olyat hoztak be, a kiből három golyó volt, mégis elment a magában.

Mácsi kisasszony szíve majd kiugrott. Csak meg egyszer láthassa, megmondhassa neki, hogy de bolondot csináltál, édes Sándorom, hiszen elhittünk volna egymás nélkül is. Nem így akartam én.

De nem lehetett beszélni. A nővér leültette az ágy végéhez és ott kellett neki kuporogni. Még a leleketét is visszafogotta. Szeretett volna körbeszöködni, de nem mert. A nővér imába kezdett, hogy ha lássa ez a piros képű kisasszony, milyen szép, milyen néha az ő hívására. A kisasszony bizonyosan nem tud imádkozni.

A beteg megmozdult, fölébredt. Nyugtalanul nézett körül és szemeit megint az ajtóra szögezte. Mácsi kisasszonynak elállt a lélekzete. A nővér fölkel és szigorú tekintetűt vetett a lányra.

— Nem volt...
— Csitt! Nem szabad beszélnie. Nem volt itt senki.

A beteg nagyot sóhajtott. Nem a sebe a lelke fájt szörnyen. Sárka arcán megrámdultak az izmok. Látszott, hogy nagyon szenved. Mácsi kisasszony fel akart ugrani a székről. A nővér lesújtó pillantása oda cövekelte.

— Ne igazassa magát. A kisasszonynak nincs semmi baja. Már volt itt. Nem akartuk fölkelteni.

— Csakugyan itt volt?
— Fehérvirágos kalapban, csipkeluzban, szőke.

— Ó az! Örvendezett a beteg. Visszajön?
— Vissza, csak ne beszéljen. Ha beszél, akkor nem ereszt meg.

Sándor urfi elhallgatott. Az ajtót nézte, majd kimeredt a szeme. Mácsi kisasszony a zsebkendőjét a szájára nyomta. A vállalai reszketek. Sirt. Sándor urfi becsukta a szemét. Kifáradt.

E pillanatban intett a nővér Mácsinak, hogy távozzék. A leányt fölállt. Könyörgő tekintettel ostromolta a nővért, hogy ne zavarja meg el. A nővér nem engedett.

— A család tagjai jöhetnek. Én kerülnek bajba, na a kisasszony. Majd holnap eljön.
Kitszokolta a leányt. Az ajtónyílásra fölriadt a beteg. A virágos kalap villant a szemébe. Megismerte.

— Mácsi! — hörögte és fel akart ugrani.
A nővér becsapta az ajtót és az ágyhoz ugrott. A folyosóról behallatszott a sikoltás, a zokogás...

— Sándor, én vagyok!
Az inspeksiós orvos fehér köpenyben rohan és megparancsolta, hogy vezessék el a kisasszonyt, ne csapjon lármát a legulsúlyosabb beteg ajtaja előtt. Aztán a szobába ment. Nem sok dajka akadt. Mikor kijött is, csak ennyit mondott a kűszöbről a nővérnek.

— Az isten se tud új szívet, új tudót csinálni, nemhogy én.

A nővér imádkozott. Hálát adott, hogy a család tagjai addig nem jöttek, míg ez a pirosítós kisasszony itt alkalmatlanokodott...

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

ÉHINSÉG.
A New York város keleti oldalán dúló éhinség napról napra rosszabb lesz. A jótékony egyesületek erején felül áll annak megszüntetése. Warne Ferenc, az egyesült jótékony intézetek elnöke, aki az állapotok megvizsgálásával lett megbizva, a következő nyilatkozatot tette: "Néhány nap mulva köztudomásra adjuk azokat a tényeket, amelyeket találtunk! Több százra megy azoknak az iskolás gyerekeknek a száma, akik éheznek. Lehet látni gyermekeket, akik a banána háját eszik meg, vagy a szemétre dobott hulladékokat szedik ki."

A bizottság minden nap kap jelentést éhséget szenvedőkről. Találtak tizennyegyet, akik négy szobában laknak és 2 dollár negyven centet fordítottak két hét alatt élelemre. Dr. Bernheimer bizottsági tag egy hat tagú családot talált, akik 1 doll. 20 centből hét napig éltek. Sok eset nem is jön a bizottság tudomására. Dr. Blaustein Dávid talalta, hogy egy hat tagból álló család egy heti számlája a fűszerkereskedőnél 1 doll. 50 centet tett ki és azt sem tudták kifizetni. Csak néhány cent ára élelmet vásároltak naponta. Mindenütt ugyanaz az állapot található. A jótékony intézetek képtelenek megküdeni a helyzettel. Nem kritika mondatja ezt vele, hanem tény az, hogy idejük sem lehet minden eset megvizsgálására.

S. Frank, a Beth Israel kórház igazgatója kijelentette, hogy a helyzet hasonlíthatatlanul rosszabb, mint valaha volt. Azt a munkát, melyet a kórházban egy ember végzett — két emberrel végeztetik, hogy kenyérhez juttassák őket.

Naponta 1600 adag ételt szolgáltat ki az East Broadway-on levő népkonyha, hol 1 centet kérnek egy ebédért, azonban a legtöbb ezt sem tudja megfizetni.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

KAPITALIZMUSTÓL AZ IPARI TÁRSADALOMIG.
— Kivonatok Debs beszédeiből. — (Folytatás.)

... Sokan megegyeznek ezekkel a nézetekkel, de ragaszkodnak ahhoz, hogy ezek a szervezetek belülről formáltsanak át; hogy helyes alapra lehet fektetni a belső reformálással. Én tagadom. Ez történeti lehetetlenség. Ez a szervezet, az Unitted Mine Workers befutotta útját. Mint munkás szervezet betöltötte hivatalát, bármi volt is az. Most csaknem teljesen a bányatulajdonosok kezében van és az egyetlen ut, melyen a bányászok kiálhatnak mostani helyzetükből: megszakítani az összeköttetést a kapitalisták igazgatóit unional és felépíteni a saját magukét az osztályharc alapján; akkor lesznek csak abban a helyzetben, hogy a siker reményében harcolhassanak a kapitalisták ellen.

A munkásokra nézve az egész világon a legfontosabb tény az osztályharc felismerése. Az Industrial Workers of the World gazdasági- és munkasztyál érdekeit képviseli ebben a harcban. Az Industrial Workers of the World kijelenti, hogy nem lehet közösség a kizsákmányoló kapitalista és a kizsákmányolt bér munkás között; hogy elkerülhetetlen harc folyik közöttük és ez a harc nem ér véget, míg a kapitalizmus meg nem dől és a bérrendszer meg nem szűnik. Akkor és csak akkor érhet véget az osztályuralom.

Nos, ha ti munkások vagytok és azt hiszitek, hogy gazdasági érdekeitek kölcsönöznek a kapitalistával, ki dologoztat benneteket, maradjatok a régi unionalban. Ha az a meggyőződés, nem akarjuk, hogy az Industrial Workers of the Worldhoz tartozzatok. Igazán nem tartozhattok hozzánk, hanem az American Federation of Labor-hoz s csatlót szervezeteihez. De ha azt hiszitek, hogy a munkásokosztálynak megvan a maga saját gazdasági érdeke, elválasztott és összeütköző a kapitalistával, akkor kell s előbb vagy utóbb meg is fogjátok tenni, hogy elszakadjatok a régi unionaltól s csatlakozzatok az Industrial Workers of the Worldhoz, az egyedüli unionalhoz, mely az osztályharc alapján szerveztetett...

... És most, kérdezem, van-e osztályharc? Önként jön a felelet. Ez a harc naponként, óránként jelentkezik sztrájkokban, bojkottokban, kizárásokban, bírói végzéseken, zavargásokban, vízrendezésekben. Ez nem zagyva kórság, mert hiszen ebben a világgrázoló osztályharcban, mely mindenütt megingatta a civilizált világ alapjait, kerülnek napfényre a modern civilizáció legfontosabb problémái.

A munkásokosztály túlnyomó többségben van. Őé a szám. A hatalomnak is a kezében kellene lenni. S övé is volna a hatalom, ha tudatában volna osztályérdekeinek, mint osztály.

A kapitalista megragad minden eszközt, hogy viszatartsa a munkást az osztályharc fölismérésétől. Azt hajtogatja, hogy nincs osztályharc. A kapitalista szolgálatban álló írók vizsgálata ellen s takargatják az osztályuralmat, hogy fenntarthatassák a végtelenségig.

Van osztályharc: a munkásokosztálynak fel kell ezt ismerni: ennek a harcnak az alapján kell szervezkednie gazdaságilag és politikailag s a mikor így lesznek szervezve, kezükben lesz a hatalom, hogy szabadabb lehessenek s e harcnak mindörökké véget vessenek.

Nem tanulhattak eleget a munkások az utolsó néhány évben? Nem szenvedtek-e elég vereséget, mely a régi unional-mozgalom örökölt gyöngegségét demonstrálta. Nem működött-e elég gyakran a rendőrbot s nem nyitak-e meg számtalanszor a börtönök, hogy befogadják őket? Nem gyűjtöttek-e még elég tapasztalatot e téren, hogy fölnyiljon szemük s lássák a tény, hogy hatalmas küzdelem folyik s helyzetükben lényeges változás be nem állhat, míg osztályuk nem egyesül az ipari tevékenység minden terén?

Magamról szólva, régen be kellett látnom, hogy a régi szakszervezetek végképen képtelenek arra, hogy sikeresen szállhassanak szembe a kizsákmányoló korporációkkal. Be kellett látnom, hogy a régi szakszervezeteket a kapitalisták tartják kézben, hogy a munkásokat széttagolják s az egyik részt a másik leigazására és össztörésére használhassák fel. Valóban be kell látni, hogy a unionalizmus régi formája széttagolja, lehetetlenné teszi a munkásokat s kiszolgáltatja a kapitalisták kénye-kedvének.

Tanulmányokat nyerhetünk a hétnek minden napján. Száz meg százezer munkás van szervezve minden elképzelhető formájú unionalban, végtelen, változatos fajta vezérek alatt. Nem mondom, hogy ezek a vezérek mind tehetetlenek vagy korruptak. Nem volna igaz. De közülük sokan korruptak s állásukban van rá elég módjuk, hogy elarúlják s eladják a munkásokat, kik biznak bennük. A munkások ebben a helyzetben maradnak mindaddig — s ez a helyzet elég reménytelen — míg a régi unionalhoz s ki nem elégítő módszerhez ragaszkodnak.

Van erre bizonyítékunk elég! Nézzétek az utolsó néhány év nagy sztrájkjait. Volt-e csak egy is sikeres? Nem bukkott-e el valamennyi?.. (Folytatjuk.)

EGYLETI HIREK.

A New Yorki Szoc. Munk. Szerv. II. oszt. f. hó 27-én, szombaton este 8 órakor felolvasást rendez.

Mindazon elvtársak, kik a kirándulási jegyekkel még el nem számoltak, e hét folyamán okvetlen számoljanak el a szerkesztőségünkben.

Értesitem az elvtársakat, hogy e hó 25-én, csütörtök este a szervezet helyiségében tartjuk meg félvi tisztújító közgyűlésünket, melyre minden tag tartsa kötelességének megjelenni.
Spitzer M. titkár.

Figyelem Akron, O.-i munkástársak!
1908 július 5-én, d. u. 2 órakor a Crist Plapper East Exchange St. 142 alatt NÉPGYŰLÉST tartunk. A gyűlés tárgya: A munkásság helyzete és a szervezkedés. Előadó: Erben J., Clevelandból.

A St. Louisi Marx Károly M. Ö. E. dalárdája f. hó 12-én tartotta felvétes közgyűlését, a melyen tisztviselőkké a következők lettek megválasztva: Titkár Reisch János (lak 2018 So. 11th St.). Pénztárnok Wegelek J. elenörök Wladiszló Gy. és Till F. zenebizottsági tagok: Joszt K. Wladiszló Gy., Sitzer M. és Till F. Karmester-helyettes Spitzer M. elvtársak.

Dalárdánk a letűnt félévben igen megérezte a nagy munkanélküliséget, mivel a tagok túlnyomó részben munkanélküli voltak 6-7 hónapig, sőt munka nélkül vannak még a jelenleg és csakis az anyagegytelenség rendszeres támogatása folytán bírtuk áthuzni az elmúlt hat hónapot. Résztvettünk több népgyűlésen és mulatságon is, forradalmi dalainkkal nem kis sikert aratva. Dalórainkat tartjuk minden péntek este 8 órakor, gyűléseinket minden hó első vasárnapján, délelőtt 9 órakor.

Ládi Sándor, titkár.

XI. osztály május havi jelentése.
Osztályunk f. hó 6-án tartotta rendes havi gyűlést. Bevétele volt 87 doll., kiadása 71 doll., pénzállomány 16 doll. A könyvtárból kivettek 15 tudományos és 57 szépirodalmi művet. Tartottunk két utcai népgyűlést, amit a katolikus hívek megzavartak, de annyi erőlkösi sikerrel végződött, hogy felkeltette érdeklődését az indifferens munkásságnak. A Népakarat rendszeres támogatására elhatároztuk, hogy hozatunk egyelőre 100 darab bélyeget, melyet a központ kiadott. Azonkívül elhatároztuk, hogy a Népakarat minden számból 50 darabot hozatunk árusítás végett s ezt olyformán intéztük el, hogy előre köteleztettség vállalunk arra, hogy az elvtársak a lap ideérkeztekor kifizetik az általuk kivitt lapszámokat s azokat ha eladják, megtérül a pénzük. Az osztály minden hónap utolján elszámol a központnak. Május hó 21-én tartottunk egy népgyűlést új osztály alakítása céljából Barbertonban, jövő hónap 5-én Akronban tartunk népgyűlést. Szóval a lap támogatása érdekében, valamint a mozgalom fejlesztése érdekében minden lehető elkövetünk, hogy eredményes munkát végezhessünk. A helyi mozgalom fejlesztése érdekében e hó 24-én tartunk utcai népgyűlést. Egyesületünkben, amint az elvtársak láthatják, élet uralkodik. Arra hívjuk fel az összes osztályokat, hogy törekedjenek arra, hogy minden tekintetben tegyék meg a kötelességüket. Ne kimélenek fáradtságot; az igaz eszméért való lelkesedés söpörje el mindazokat, akik oda törekedjenek, hogy a mozgalom megbénítsák. Az eszme ne ismerjen kiméletet: ki nincs velünk, az ellenünk. Hordjuk körül egész Amerikában a magyarok között a forradalmi lobogót és kiáltsuk teli torokkal: Valamennyi ország munkásai egyesüljete!

Timár J., titkár.

REGÉNY.
A kozakok.
Írta: Tolsztoj Leó.
XXII.
(Folytatás.) (33)

Egyik fél sem lőtt. Olenin izgatottan várt... Csend volt, csak a csecencnek bus halotti éneke hallatszott. Egyszerre elhalt a dal. Tompa lövés szőtt bele a nagy csöndbe. Azután ropogtak a fegyverek: lövés lövést ért. A kozákok alig lőttek. Előrohantak a szekér mögül s vad ordítással rohantak a csecencre. Lukasa elől járt. Olenin nem vehette jól ki mi történik; a füst elfodte előle a harcot. Lukasa egy csecencet ragadott meg, aki sebeslten fetrengett a földön.

— Ne öljétek meg, élve akarom elvinni — ordította társaira.

A cecenc fivére volt annak, akit Lukasa a Terekben lőtt agyon. Megösmerte. A csecenc kiragadta magát Lukasa karjaiból s rásütötte a pisztolyát. Lukasa megingott, azután a földre bukkott. Rángatózva ugrott fel, tatáral és oroszul káromkodott; vér borította el a testét. A kozákok hozzá rohantak, leoldták övét. A veres szakállú csecenc meghalt akkorára már. A többiek is halva feküdtek, egyikök még élt; szeme alól nagy sebből folyt ki a vér. Az altiszt hozzá

ment és egész közelről lőtt fülébe. A csecenc egyet rángatózott, azután vége volt. Lukasát úgy vitték a szekérhez. Szakadatlanul szitkozódott. Azután egészen elgyöngült a nagy vereszettségétől.

Olenin hazalovagolt. Este felé tudatták vele, hogy Lukasa haldoklik. Asszonyok, gyerekek tolongtak, hogy láthassák még egyszer. Olenin bezárkózott szobájába. Marjanka a kamrába ment, apja és anyja a községházára mentek. Olenin a kamrába ment utána, akart vele beszélni.

— Marjanka, bejöhettek? — szóló be az ajtón.
A leány megfordult, szemei kövöztek. Bűszkén nézett Oleninre.

— Marjanka eljöttem...
— Hagyj el — szóló nyugodtan.
— De mi van veled az istenért?
— Mi? — felelte nyers, kihívó hangon. — Megölték! Menj!

— Marjanka! Marjanka! — szóló Olenin.
Hangja reszketett s közelebb ment hozzá.
— Menj, te gyalázatos ember! — kiáltott rá. Fenyegve emelte rá öklét.

Másnap kérte a parancsnokot, hogy helyezze vissza a várba, ahova az ezred tartozik. A nélkül, hogy valakitől bucsut vett volna, kérészlődött az elutazásra, csak Jeroska bátya kíséerte el. Még egyszer kiittak pár pohár bort, azután fölkelészlődött Olenin.

— Isten veled! — szóló Jeroska. — Ha valamikor még harcba méssz, hallgass rám, vén emberre, amit tanácsolok. Ha lönek, ne keveredj a sokaságba. Mert lásd, ha az ember benn van a többiek között, akkor mindig azt gondolja, hogy nem őt találja a golyó; pedig nem úgy van, mindig oda lönek, ahol sokan állanak. Sokat próbáltam én életemben...

— Mondd csak, mit gondolsz, életben marad Lukasa? — kérdezte Olenin.

— Isten tudja. Most mentek a doktorért.
— Honnét hozzák, Grosnojéből?
— Elhidd, a ti orosz orvosaitokat rég felakasztattam volna, ha én volnék a cár. Nem értetek azok semmit. Csak vágnak, meg vágnak. Ugy tettek a Balkasevvel is, levágták az egyik lábát. A buták! A mieink többet értenek. A Vortsik, amikor megsebesült, a ti orvosaitok már otthagyták, mikor elhozatták a hegyekből Saibot, az azután ki is gyógyította.

— Majd küldök egy jó katonarost.
— Ostobaság, még csak az kellene. Ha a ti orvosaitok értenek a beteget meggyógyítani, akkor a kozákok meg a csecencnek is hozzájuk járnának; pedig fordítva van. A tisztjeitek is a mi hegyekből hoztjáték a gyógyítókat. Nálatok semmi sem jó. Semmi!

Olenin nem felelt.

— Hogy van Lukasa? — kérdezte Jeroskától — voltál nála?

— Ugy fekszik, mint egy halott, nem iszik, nem eszik — csak vutkit iszik, más nem kell neki. Az nem is árt neki. Kár a gyerekért. Derék legény volt. Én is úgy feküdtem már egyszer. Már imádkoztak is az ágyammal. Az asszonyok azt mondták: Rossz ember volt, elcsábította a lányokat, hust evett böjt napkor; nem kell sajnálni. Azután magamra hagytak, mint egy beteg kutyát. És mégis meggyógyultam... Nézd csak, majd elfeledtem! — feccsgett tovább. Hallgass rám, kerül a tömegbe, ha csatába vagy különben lepuftantanak. Különbön nagyon szerettek. Jól is tudsz inni... Tudod, hogy nagyon jól lönek ezek az átkozott csecencnek; jobban mint mi. Én nem szeretem, ha valaki ostobául hagyja magát lepuftantani. Sokszor elnéztem a katonáitokat. Nálatok szeretnek egy csomóban menni, aztán még vörös gallért is varrnak a kabátjukra. Hát akkor persze, hogy jó célpont a ti katonátok. Ha az egyik elesik, kilövik a sorból s rögtön kitöltik a helyét egy másikkal; hát nem butaság ez. Nem jó volna, ha ritka sorokban mennének, vagy szanaszét?

Olenin felkelt, hogy induljon.

— Hát csak így válnok el, mi? "Isten veled", azután meg van a bucsu... Mi?... Tudod, hogy szerettek; fáj, hogy itthagysz... Tudom, hogy neked is rosszul esik... Te szeretsz egyedül lenni; te is olyan embergyűlölő vagy, mint én. Kerülődj et. Na hát, az isten áldjon meg!

Olenin kezét nyujtotta. Az öreg megfogta Olenin fejét mind a két kezével, háromszor megcsókolta s azután sirásba tört ki:

— Isten veled; tudod, hogy szerettek.
Olenin beült a kocsiába.

— Hát mégis csak elutazol? Add legalább a puskádat emlékül! Neked ugy sem kell kettő.
Olenin átadta neki fegyverét.

— Minek adja annak a vén lókötőnek? — morogta Wanjusa. — Semmivel sincs megelégedve. Vén koldus! Micsoda egy tolvaj nép!

— Hallgass, te disznó! Nézzé meg az embe a fősvényit — kiáltott rá Jeroska.

Marjanka kijött a szobából, közönyösen nézett a kocsiára, Oleninre s Jeroskára, azután visszament. "La filbe" — mondta Wanjusa.

— Isten veled atyuskám. Ég áldjon meg, gondolni fogok rád, szóló Jeroska.

A kocsi megindult... Olenin visszafordult; de senki sem nézett utána...

VÉGE.

Jövő számunkban új regény közlését kezdjük meg.

FIGYELEM!
Kik a lapot nem kapják rendszeresen, levelezőlapon tudassák velünk a következő angol szöveggel:

Editor, Népakarat, 516 E. 6th St., New York.
I am a subscriber of your paper, but I don't get regulary. Please send it to this address:

Név .....
Szám és utca .....
Város .....

AZ ANTIMILITARISTÁK MOZGALMA OLASZORSZÁGBAN.

Nem sokkal ezelőtt a turini antimilitarista csoport "La Guerna Sociale" címmel heti lapot adott ki, melynek célja ugyanazon modorban folytatni a harcot a kapitalizmus ellen, amint ezt Hervé lapjai teszik Franciaországban. Az új lap nagy kelendőségnek örvendett az olasz forradalmárok között, ugy hogy már második számát 10.000 példányban kellett kiadni. Ez aggodalomba ejtette a kormányt s a lapnak mindkét számát perbe fogta s az azokban megjelent összes cikkeket törvényelleneseknek nyilvánította. A lap kiadói el voltak erre készülve s intézkedtek, hogy a lefoglalás dacára továbbra is megjelenjenek. A sajtószbabadságért folytatott erős küzdelemre van kilátás.

